

Türk Edebiyatının Köklü Çınarı: Mehmet Çınarlı

Müzeyyen PELER¹

Özet

Toros dağlarının ortasında, yolu, sokağı, treni, otobüsü olmayan, içine kapalı bir kasaba: Ermenek'ten, 16 Mart 1950 tarihli, bir fikir, sanat ve edebiyat dergisi olan *Hisar*'ın başyazarlığına kadar; uzun, çetin, mücadeleyle geçen ömrünü, gerek memuriyetinde gerekse sanatında ülkesine, milletine ve çevresine hayırlı işler yapmaya adanmış Mehmet Çınarlı: şerefli bir devlet memuru, fikrinden sapmayan, menfaat kaygısından uzak, sağlam bir dünya görüşü olan memleket sevdalısı bir yürek ve şiirde de nesirde de pek çok esere sahip bir kalemdir. Onun sahibi olduğu ve başyazarlığını yaptığı *Hisar*, önemli isimleri ağırlamış ve bir döneme adını vermiş Cumhuriyet dönemi dergisidir. Çınarlı, memuriyetinin yanı sıra çeşitli kurumlarda milletine hizmet etme şansını yakalamış ve 1990 yılında emekli olmuştur. Sanata olan bağlılığı ise çok küçük yaşlarda başlayıp vefatına dek sürmüştür. Özlem, aşk, toplum ve çocuk temalarının yer aldığı beş şiir kitabını oluşturan şiirleri, aşırı derecede simgelere dayalı olmayan, sade, herkes tarafından anlaşılır, lirik bir dile sahiptir. Şiirde musikiye önem veren şair, aruz vezninden vazgeçmemiştir. Nesir türünde de pek çok esere imza atmış sanatçı eserlerinde, hatıralarına, sanatçı dostlarıyla olan sohbetlerine, edebiyat tarihine kaynak olabilecek bilgilere, sanat adına görüş ve endişelerine, toplumsal sorunlara yer vermiştir. Birden çok türde eserler veren Mehmet Çınarlı için, gerek nazımda gerekse nesirde toplumcu şiir anlayışını benimsediğini söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Çınarlı, *Hisar*, edebiyat, şiir, düzyazı

The Rooted Sycamore of Turkish Literature: Mehmet Çınarlı

Abstract

Mehmet Çınarlı originating from Ermenek, a small town with no road, no train, and no bus in the middle of the Taurus Mountains, had risen to the editorship of *Hisar*, a review of thought, art and literature first published on 16th March 1950. Mehmet Çınarlı, who was a civil servant by profession, spent his life with the effort good deed in his art and his environment. He was a patriotic man of pen avoiding expedience. He had a steady world-view and composed many literary works both in poetry and prose. *Hisar*, which was owned by him, was a republican literary review, which hosted many important names and gave name to a period. Çınarlı got the opportunity to serve his nation in various institutions apart from his tenancy. He was retired in 1990. His loyalty to art started at very early ages and continued until his death. His five books of poems with the themes of yearning, love, society and children is written with an unsophisticated, lyrical and comprehensible language, far from excessive symbolization. He attached importance to music and did not give up on aruz meter. He has many works in prose as well and he gave place to his memoirs, to his conversations with other artists, to information that could be resource to literary history, to thoughts and apprehensions on art and to social problems. It is possible to say that Mehmet Çınarlı, who produced works in many genres, had adopted the conception of socialist poetry both in poetry and prose.

Keywords: Mehmet Çınarlı, *Hisar*, literature, poetry, prose

¹ MA, Serbest Araştırmacı
e-mail: muzeyyen.sagbas@hotmail.com

Giriş

Asırlardır, bu topraklar, pek çok fikir ve duygu adamı yetiştirmiştir. Türk edebiyatı, onların eserleriyle beslenip onların eserleriyle ad bulmuştur. Edebiyatımıza ad veren, milli kültüre, şiirdeki geleneksel ölçüye ve dile -Türkçeye- sahip çıkan şair ve yazarlardan biri de Mehmet Çınarlı'dır.

Çınarlı, *Yedigün, Yarımay ve Çınaraltı* gibi dergilere çok genç yaşta şiir göndermeye başlamış ve sonunda Hisar Edebiyatı olarak da adlandırılabilir bir döneme damga vuran *Hisar* dergisinin başyazarlığını ve yöneticiliğini üstlenmiştir. Bir taraftan derginin tüm sıkıntılarını üstlenen sanatçı, diğer taraftan çeşitli kurumlarda görev yapmıştır. Sayıştay üyeliğinden, Anayasa Mahkemesi üyeliğine kadar ülkesine ve milletine yaptığı hizmetlerin sonucunda çeşitli ödüllere de layık görülmüştür. Ayrıca, edebiyata katkıları sebebiyle yılın şairi, kültür adamı seçilmiştir (Çongur, 2000, s.72).

Hayatı ve Şahsiyeti**Hayatı****Çocukluk ve Gençlik Yılları**

Mehmet Nuri² Çınarlı, 1925 yılında bugün il olan Karaman'a (eskiden Konya'ya) bağlı Ermenek'te dünyaya geldi. Babası, -Doktor Osman adıyla bilinen- Osman Çınarlı'nın sağlık memuru olması sebebiyle çocukluk ve ilkokul dönemini babasının görev yaptığı Ermenek köylerinde geçiren Çınarlı, köyü ve köy hayatını çok seven ve iyi bilen, bunu hatıralarında (Çınarlı, 1999) ve şiirlerinde (Çınarlı, 1974, s.7) de hissettiren bir köy çocuğudur. Çınarlı, bir yazısında Ermenek'i, Toros dağlarının ortasında, yolu, sokağı, treni, otobüsü olmayan, içine kapalı bir kasaba olarak tasvir eder (Çınarlı, 1992, s.8); ancak bu karamsar tasvirinin aksine Ermenek -şiirlerinde de yer aldığı şekilde- onun vazgeçilmezlerinden biri olmuştur (Çınarlı, 1974, s.7). Ermenek'in sularını, ağaçlarını, sert kayalarını asla unutmamış, bunlardan birini şiirlerine de konu etmiştir:

Kar eksilmez Yellibel'leri vardır;

Kaya Pınarı da her dem buz gibi (Çınarlı, 1983, s.175-176)

Çınarlı şiirlerinde Ermenek'e ayrı bir özlemle yaklaşır. O artık orada olmayanlara karşı duyduğu hasrete de yer verir:

² Eserlerinde de yer almayan, kullanmadığı ikinci adı

Birer taş altında uykuya dalmışlar

Baban, babaannen, halan, enişten yok (Çınarlı, 1983, s.200)

“Ziyaret, Yıllardan Sonra” adlı şiirlerinde ise, Ermenek’teki mezarlığı ve orada gömülü olan babaannesiyile üç halasını anlatır. Dört ölünün mezar taşına yazılamayan özellikleri bu şiirlerinde karşımıza çıkmaktadır. (Sakaoğlu, 1996)

1932 yılında Ermenek’in Cenne Köyü’nde ilkokula başlayan Çınarlı, okumayı çok seven bir çocuktur. 1995 yılında *Türk Yurdu* dergisinde başlattığı “Hatırladıklarım” başlıklı yazılarının ilkinde (Çınarlı, 1995a) okula olan sevgisini, o yıllarda öğretilmiş okul şarkısını hatırlayıp şarkının bir bölümünü okuyucularıyla paylaşarak dile getirmiştir. Biri evlatlık olmakla beraber altı çocuğun en büyüğü olan Çınarlı’nın okul yılları, tek bir memur maaşının geçim sıkıntısı ve ülkenin içinde bulunduğu zorlu dönemin ağırlığıyla güçlüklerle doludur. Buna rağmen o, çocukluk yıllarını, hayvan sevgisi, okuma merakı ve şiirlerinde de değindiği bayramların (Çınarlı, 1958) heyecanı içinde geçirmiştir. Özellikle, yaz mevsimlerinde Ermenekliler bağlara göçerler, Kasım ayına kadar kalırlardı. Okullar ise 15 Eylül’de açıldığından bir buçuk-iki ay okula bağlardan devam edilirdi. Çınarlı, bu bağ göçlerinde en çok güvercinleri için endişe duyar, son çare olarak onları da yanında götürürdü. Bir gün güvercinlerinden birinin garip bir şekilde ölümü üzerine, ömrü boyunca batıl inançlar ve hurafelerle savaşıp durmuş olan babasının nazara olan inancını daha iyi anlar olmuştur (Çınarlı, 1995c, s.23-24). Çınarlı, Güvercinlere, horozlara, sincaplara, kedilere... olan merakını ve sevgisini hâtıra yazılarında da uzun uzun anlatmıştır.

Ermenek’in bağlarında, tarlalarında; çalılar, dikenler arasında koşup durduğu; sincap, kuş, kelebek hatta çekirge kovaladığı ve bu sebeple kolunu bacağına sık sık yaraladığı ilkokul yıllarından sonra Çınarlı, -o yıllarda Ermenek’te ortaokul olmadığı için- 1937 yılının Ekim ayında Konya Lisesi’nin orta kısmına yatılı öğrenci olarak yazdırılır. Kasabaya gelen motorlu vasıta olmadığından Çınarlı’nın Konya’ya olan yolculuğu önce Karaman’a kadar hayvanla, daha sonra trenle olacaktır. Babasının gözyaşları, annesinin hıçkırıklarıyla dolu olan hüznü bir ayrılık ve zorlu geçen üç günlük yolculuk sonrasında Konya’ya gelmiştir. Bu yolculukta yaşadıklarına *Altmış Yılın Hikayesi* adlı eserinde geniş yer vermiştir (Çınarlı, 1999, s.27-33).

Çınarlı, ortaokulu Konya Lisesi’nde tamamlamıştır. Konya’dayken özellikle ikinci senesinde -Türkçe öğretmenininin desteğiyle- büyük bir okuma hevesi içine girmiş, okuduğu kitapların sayısı ile herkesi şaşırtmıştır. Hatta bu kadar okumanın, sonunda kendisine bir zarar vereceğini

düşünen yakınlarının ihtarlarıyla babası, bir mektubunda ders dışı kitapları okumayı bırakmasını istemiştir. Okumanın yanı sıra musiki de Çınarlı'nın hayatında önemli bir yere sahiptir. Türk musikisinin yasak olduğu bir dönemde yakın bir arkadaşıyla keman dersleri almaya başlamış ve uzun bir süre -diretmeler sebebiyle- Batı musikisinden nefret etmiştir. Batı musikisini sevmesi ancak Türk musikisini dinleme engellemelerinin kalkmasından sonra gerçekleşmiştir (Çınarlı, 1999).

1939 yılında ortaya çıkan İkinci Dünya Savaşı'nın getirdiği sıkıntılar Çınarlı'yı da hem maddi hem manevi açıdan etkilemiştir. Ailesinin yaşadığı maddi zorluklar Çınarlı'nın tahsil hayatını zorlaştırmış, okuyabilmek için Devlet Parasız Yatılı Sınavı'na katılmış ve kazanan iki öğrenciden biri olmuştur. Bu başarı karşısında çok mutlu olan, hocaları ve arkadaşları tarafından parmakla gösterilen Çınarlı'nın tek sıkıntısı -o zamanlar Konya Lisesi'ne parasız yatılı öğrenci alınmadığı için- bulunduğu liseden ayrılacak olmasıydı.

Sonunda sonuçlar açıklanmış ve Antalya Lisesi'nde okuyacağını öğrenmiştir. Antalya ve Antalya Lisesi, Çınarlı için maddi anlamda daha rahat okunabilecek bir yer olmasının yanı sıra şiirlerine de -her ne kadar olumsuz da olsa- ilham kaynağı olmuştur. 1941-1942 ders yılı döneminde -Antalya'ya gelişinin ikinci yılı- havanın normalinin aksine çok soğuk olması, onu etkilemiş olacak ki bu soğuklar, "Antalya'da Kış"³ adlı şiirini kaleme almasına vesile olmuştur. Şiirin adında geçen ve bünyesinde de hissedilen "kış", Antalya'nın o güne kadar görülmemiş sert soğğunun yanı sıra, şairin yüreğindeki Konya Lisesi ve Ermenek özleminden de ileri geliyordur. Bu şiir, onun deyişiyle, şairliğinin deşifre olmasına sebep olmuştur. Çınarlı, şairliğinin ortaya çıkışını her ne kadar "deşifre olmak" şeklinde adlandırsa da, bu deşifre onun, özellikle bayan arkadaşları tarafından "şair" olarak adlandırılması yönünden hoşuna da gitmiştir.

"Antalya'da Kış"ı takiben yazdığı şiirlerden biri olan "O Yer ki" başlıklı şiiri, Çınarlı için bir dönüm noktası olup sanat hayatının başlamasında önemli bir rol oynar. Bu şiir şairin kitaplarında yer almaz. 1943 yılında *Antalya* gazetesinde ve o yılın sonunda *Çınaraltı* dergisinde⁴ yayımlanmış olan şiirden yalnızca, *Türk Yurdu* dergisinde yayımlattığı "Hatırladıklarım" yazılarının birinde bahsetmiştir (Çınarlı, 1995b).

Lisenin ikinci sınıfına kadar fen ve edebiyat derslerinin her ikisinde de üstün başarı gösteren Çınarlı, Divan Edebiyatı ile tanıştıktan sonra fen derslerine fazla vakit ayıramaz olmuştur. Son

³ *Antalya'da Kış adlı şiir*, o yıl Çınarlı'nın edebiyat öğretmeni Reşat Oğuz tarafından beğenilip Antalya gazetesinde yayımlanmıştır.

⁴ Orhan Seyfi Orhon ve Yusuf Ziya Ortaç tarafından haftalık olarak çıkarılıyordu.

sınıfta hiç tereddütsüz edebiyat şubesini tercih eden şair, kimya öğretmeni Hilmi Bey'in tüm ısrarlarına rağmen kararından vazgeçmemiştir. Edebiyata ve edebiyatçılara küçümser bir tavırla yaklaşan Hilmi Bey, ileride Çınarlı'nın öncülüğünü yaptığı *Hisar* dergisinin sadık bir okuyucusu olacaktır . (Çınarlı, 1995b, s. 47)

Şiir ve şair sevgisi ve bilgisi günden güne artan Çınarlı'nın, henüz lisedeyken Namık Kemal'in ölüm yıldönümünde tüm Antalya halkına, Antalya Halkevi'nde verdiği konferans büyük beğeni toplar. Artık parmakla gösterilen ve takdir gören biridir. Liseye veda gecesinde okuduğu "Veda" (Çınarlı, 1999, s.87-88) şiiri ise, onu, öğretmenlerinin ve arkadaşlarının gözünde bir kez daha yüceltir.

Çınarlı, liseyi bitireceği günlerde, -İstanbul Edebiyat Fakültesi'ni istiyor olmasına rağmen- edebiyat öğretmeni Reşat Bey'in tavsiyesi ve ısrarı üzerine Siyasal Bilgiler Okulu sınavlarına girer. 18 Ekim 1943 tarihli *Ulus* gazetesinde ilan edilen sonuçlara göre Çınarlı, Siyasal Bilgiler Okulu'nun giriş sınavlarını otuz beşincilikle; ardından sadece yirmi kişinin yatılı alındığı Ankara Hukuk Fakültesi sınavını da dördüncülükle kazanır. Hukuk'la Mülkiye arasında uzun süre tereddüt yaşayan Çınarlı, sonunda Mülkiye'ye karar verir. Çınarlı bu yıllarda, *Çınaraltı* dergisinde yayımlanan şiirlerinden dolayı Ankara Halkevi toplantılarına davet edilir ve Halkevi'nin Edebiyat Kolu'na üye yazılır. O yıllarda her hafta yapılan, Ahmet Kutsi Tecer başkanlığında olan toplantılara katılması şair çevresini daha çok genişletir ve pek çok şairle tanışma imkânı bulur. (Çınarlı, 1984)

1944 yılı başında yazdığı "Gidilmez ki" (Çınarlı, 1999, s.110) adlı şiirini Ankara Halkevi'nin açtığı yarışmaya gönderir, 147 şiir arasından en güzel şiir olarak görülmesine rağmen, bazı kriterlere uymadığından birinci olarak ödüllendirilmemiştir. Yarışma sonucunda şiirlerin hiçbiri birincilik kazanamaz. Çınarlı'nın hatıra yazılarında sözünü ettiği bu olay, onu çok kırmıştır.

Mehmet Çınarlı'nın ideolojisinin şekillenmesinde *Çınaraltı* dergisinin etkisi büyüktür. Çınaraltı dergisinde yer alan yazılar edebiyatın yanı sıra Türkçülük için de kuvvetliydi. Bu yazılar Çınarlı'nın Türklük duygularını daha da alevlendiriyordu. *Çınaraltı*'nin ardından *Bozkurt*, *Gök-Börü* ve *Orhun* gibi Türkçülüğün amaç edinildiği dergiler de onun okuma listelerine dahil olur. İdeolojilerin ön planda olduğu o dönemlerde belli bir ideolojiye sahip çıkmak da güçtür. Türk müziği yasakları, Türk bayrağını astırmama girişimleri ve bunların mücadelesi için uğraşan aydınlar ve halk, bu sosyal kaos içinde savaşıyorlardı. Böyle bir ortamda ideolojik yayınlar tabii ki çok kıymetlidir.

Çınarlı'nın bir şiirini daha kaleme almasını sağlayan başka bir olay da Malta Humması teşhisidir. Doktorun, ilacın ve çarenin zor bulunduğu o yıllarda son derece tehlikeli olan bu hastalık, Çınarlı'ya "Mahfede"⁵ adlı şiirini yazdırır. Bu hastalık onun sadece sağlığını bozmakla kalmaz, eğitim durumunu da olumsuz etkiler. Sağlık sorunu sebebiyle bir dersten sınava giremez ve telafi sınavını da kaçıır. Sorumluluk sahibi bir öğrenci olan Çınarlı'yı, hastalığının üstüne gelen bu durum oldukça üzmüştür. (Çınarlı, 1999)

Hastalık sebebiyle giremediği ders ve sınavlardan ötürü sınıf tekrarına kalan Çınarlı'yı o suskun günlerde konuşuran bir olay da Mülkiye'nin tek mizah dergisi olan *Kazgan* olmuştur. Çınarlı burada, "Sükûti", "Çalçene" ve "Baharî" takma adlarıyla mizahî şiirler yayımlamış ve aynı zamanda 1945'ten 1948'e kadar derginin yönetimini üstlenmiştir. 1948 yılında ise derginin matbaada basılmış ilk nüshası, yine Çınarlı'nın başkanlığını yaptığı bir ekip çalışması sonucunda çıkmıştır. Dergide yer alan "Bir Şarkı Gibi" (Çınarlı, 1946; Çınarlı, 1999, s.135-136) adlı şiiri derginin ve mülkiyelilerin ruh durumunu yansıtması bakımından önem taşımaktadır. Çınarlı bu şiirini "Sükûti" takma adıyla yazmıştır. "Sükûti" ve "Baharî" takma adlarıyla yazdığı şiirlerde aruz, "Çalçene" takma adıyla yazdığı şiirlerde hece veznini kullanmıştır.

Hastalığı sebebiyle uğursuz olarak nitelendirdiği 1944 yılının ardından, Çınarlı için her ders yılı mükemmel geçer. Haziran sonu biten sınavlar ve Kasım'da başlayan yeni ders yılı arasında kalan dört aylık uzun yaz dönemi, hayatındaki en uzun yaz dönemi olmuştur. Bu bitmek bilmeyen yaz günlerinde, vaktini değerlendirebileceği tek yer Halkevi'dir. Halkevi'nde radyo dinlemek, gazete okumak ve oraya göre zengin sayılan kütüphaneden yararlanabilmek için her gün 30-40 dakika kasabaya yürür, akşamları da oradan getirdiği kitapları gaz lambasının başına oturup okurdu. Bir süre sonra İkinci Dünya Savaşı'nın kötü etkileri her şey gibi buraya da ulaşmış ve gaz yağ piyasadaki çekilmişti. Bunun ardından karpit lambası, zor olan yakımına ve yetersiz ışığına rağmen Çınarlı'nın kurtarıcısı olmuştur. Lâtin harfli kitapları kısa sürede okuyup bitiren Çınarlı, Arap harflerini de kısa sürede öğrenir ve Arap harfiyle basılmış olan kitapları da okumaya başlar. Böylece o uzun yaz tatillerini, kitap okuyarak, halkevinde radyo dinleyerek, arkadaşlarıyla edebiyat sohbetleri yapıp gramofon çalarak değerlendirir.

Yaz döneminin ardından başlayan ders yılında Çınarlı, yine kendisinin mükemmel olarak adlandırdığı hocalardan dersler almıştır. Tarih dersini hiç sevmemesine rağmen Rıfkı Salim Burçak'ın Siyasî Tarih derslerinden sonra tarihi sevmeye ve tarihle ilgilenmeye başlamıştır.

⁵ "Mahfede" şiirini kaleme alışının sebebine "Altmış Yıllık Hikayesi" adlı eserinde yer vermiştir. s. 120-126.

Çınarlı, Mülkiye'nin son sınıfında iken düzenledikleri bir şiir gecesine dinleyici olarak katılan "Hecenin Beş Şairi"nden Ankara'da bulunan üçü; Orhan Seyfi Orhon, Yusuf Ziya Ortaç ve Enis Behiç Koryürek'le tanışma imkanı bulmuştur. Ayrıca ileride *Hisar* dergisini birlikte yayımlayacakları Munis Faik Ozansoy da Enis Behiç Koryürek'in davetlisi olarak geceye katılmış ve Mehmet Çınarlı'nın "Sonbahar Duyguları"⁶ adlı şiirini büyük bir beğeniyle dinlemişlerdir. Çınarlı'nın aruzla yazdığı bu şiiri çok beğenen Yusuf Ziya Ortaç, Orhan Seyfi Orhon'a büyük bir sevinçle, "*Seyfi, aruz yaşıyor!*" diyerek beğenisini göstermiş ve uzun süre Çınarlı'yı ayakta alkışlamıştır (Çınarlı, 1999, s.145). Ozansoy, 1948 yılında, *Çığır* dergisinin Şubat sayısında, bu şiir gecesini ve Çınarlı'nın şiirini öven güzel bir yazı kaleme almıştır (Çınarlı, 1948).

1948 yılının Haziran ayında, Siyasal Bilgileri iyi derecede bitiren Çınarlı için asıl savaş bundan sonra başlar. İlk önce mecburî hizmetini yapması gerekir. Memurin Kanunu'na göre devlet hesabından yüksek öğrenim görmüş olanlar sekiz sene zorunlu hizmete mecbûr ediliyordur. Bu sebeple zorunlu hizmetini tamamlamak için Maliye Bakanlığı'ndaki görevine başlar. Ne yazık ki Çınarlı, yöneticilerle yaşadığı bazı sıkıntılar sebebiyle memuriyetten nefret etmiştir.

Memuriyet hayatı, Çınarlı için tam bir kâbustur. Fakat, memuriyet hayatının yanı sıra parasızlık da onda derin bir üzüntü yaratmaktadır. Memuriyetinin henüz ilk aylarında uğradığı hayal kırıklığı, hesap uzmanlığı sınavını –sınav kurulu üyelerinin oyunlarıyla- kazanamamış olması ve maddi zorluklar onu tekrar edebiyata yöneltmiştir.

Mehmet Çınarlı'nın üniversite yıllarındayken katıldığı şiir yarışmaları, onun hayatındaki önemli olayların başlangıcı olmuştur. Bu yarışmalar vesilesiyle birçok genç şairle tanışmış, hecenin beş şairinin üçüyle (Orhan Seyfi, Yusuf Ziya ve Enis Behiç) tanışma fırsatı yakalamış, birincilik ödülü aldığı "Sonbahar Duyguları" adlı şiirinin, kendi deyimiyle, en hararetli kutlayıcısı olan İstiklâl Aykut'la da kadîm bir dostluğun temelleri atılmıştır. Aykutların sürekli ziyaretçileri arasına katılan Çınarlı, bu sohbetlerde hem edebiyat ve musîki üzerine konuşma fırsatı buluyor, hem özlediği aile ortamının sıcaklığını yakalıyor, hem de bu sohbetler onu yeni eserler vermeye teşvik ediyordu (Çınarlı, 1999).

Çınarlı ve arkadaşları "Ankara Şairleri" olarak, bazen diğer şehirlerden yapılan davetlere de iştirak ederlerdi. Hatta bu davetler zaman zaman gazetelerde haber olarak çıkardı⁷.

⁶ Çınarlı'nın bu şiiri, şiir gecesinden 4-5 ay sonra, 1948 yılının Nisan ayında düzenlenen bir şiir yarışmasında birinci seçilerek, mülkiyelilerin gururu olmuştur.

⁷ *Türk Sesi gazetesi*, 29 Mayıs 1949; *Ülke gazetesi*, 5-7 Temmuz 1949.

O yıllarda Çınarlı'yı üzen olaylardan biri de, bazı sanat dergilerinin “Yeni Şiir” hareketinin temsilcisi oldukları için farklı düşüncelerde olan şairlere yer vermemesiydi. Çınarlı ve arkadaşlarının ilk şiirlerini yayımlattıkları *Yedigün*, *Yarım Ay* gibi edebiyata yer veren dergilerin yanı sıra, kaliteli bir fikir ve sanat dergisi olan *Çınaraltı* da yayımına son vermiştir. Çınarlı şiirlerini, düşüncelerine ters düşmeyecek bazı dergilere gönderebiliyordu. Bunların arasından *Doğu* dergisi, Çınarlı'nın gün ışığına çıkan ilk nesirlerinin⁸ yayımlandığı bir dergi olması sebebiyle önem taşımaktadır.

“Yeni Şiir”, “Eski Şiir” tartışmaları devam ederken Çınarlı, Ankara Halkevi'nde otuz kadar şairin katıldığı bir toplantıda, bir edebiyat dergisi çıkarma fikrini ortaya atmıştır. Ufacık memur maaşlarından zar zor bir araya getirdikleri üç-beş lirayla ilk sayısını çıkardıkları *Hisar* dergisinin kaynağını, divan edebiyatı, halk edebiyatı, modern edebiyat, din, dil ve tarih oluşturmaktadır (Emiroğlu, 2009, s.1309-1331).

Çınarlı ve arkadaşları (İlhan Geçer, Gültekin Samanoğlu, Mustafa Necati Karaer, Halil Soyuer, Fikret Sezgin, Yahya Benekay, Hasan İzzet Arolat ve Fehmi Özçelik) *Hisar* dergisini 16 Mart 1950'de hayata geçirmişlerdir. Ne yazık ki dergi, ülkedeki iktisadi kriz sebebiyle kesintiye uğrar ve yaklaşık yedi yıl yayımlanamaz. Fakat, 1964 Ocak'ında yeniden yayımlanmaya başlar. Bu ikinci yayım hayatı da on altı yıl devam eder ve Aralık 1980'de *Hisar* tamamen kapanır (Dayanç, 2002, s.872-873).

Olgunluk Yılları

“*Olgunluk Yılları*” adı altında yer alan bu bölüm, Çınarlı'nın, meslek, sanat, edebiyat, kültür çalışmalarının ve aile kurma çabalarının yoğunlaştığı dönemi içine almaktadır.

Çınarlı, 1952 yılının Ekim ayı sonunda askerlikten terhis edilip, Çanakkale'den Ankara'ya döner. Döndüğünde, büyük kız kardeşi Şadiye ve Ziraat Fakültesi'nde asistan olan eniştesi Kâmil İlisulu'nun ısrarı üzerine iki yıldan fazla bir süre onların yanında kalır. Eve gelince birilerinin onu bekliyor olması, hazırlanmış sofraya ve sıcak yemeğin yanı sıra yeğeni Kemal'in dünyaya gelişi Çınarlı'yı çok mutlu etmiştir. Bu sırada Bütçe ve Malî Kontrol Genel Müdürlüğü'ndeki görevine tekrar dönmüştür.

Artık evlenip aile kurmak isteyen Çınarlı, eş arama heyecanı ile, hatıralarında da belirttiği gibi, zorla görücülüğe dahi gitmiştir (Olca, 1989).

⁸ İzmirli besteci Râkım Elkutlu hakkında yazdığı bir yazı ve Devlet Konservatuarını yeni bitiren Zonguldaklı Şükran Aktuna ile Tahir Karauğuz'un isteği üzerine yaptığı bir konuşma.

Çınarlı'nın bir pazar günü can sıkıntısıyla tıraş olup kendini dışarıya atması, posta kutusundaki mektuplarına bakmak istemesi, kızları Oya ve Bahar'ın annesiyle tanışmasına vesile olmuştur. Çınarlı, posta kutusundaki mektupları incelerken tanıştığı Nuran İşeri ile, 1953'te tanışmış, 1954'te nişanlanmış ve 1955'te de evlenmiştir. Evlilik için iki yıl beklemelelerinin sebebi ise, Nuran Hanım'ın Gazi Eğitim Enstitüsü, İngilizce Bölümü öğrencisi olmasıydı. Nuran Hanım mezuniyetinden sonra da Çınarlı'nın isteğiyle görevini yapamamıştır. Mecburî hizmet sebebiyle Tokat'a tayin edilmesi görevinden istifa etmesine sebep olmuştur. Ancak maddî sıkıntılar sebebiyle, bir süre Sağlık Bakanlığı'nda tercüman olarak, bir süre de Gelirler Genel Müdürlüğü'nde mütercim daktilo kadrosunda çalıştıktan sonra, esas mesleğine dönüp, Ankara Kız Lisesi'ne İngilizce öğretmeni olarak alınmıştır (Çınarlı, 1999).

Maddî kaygılar sebebiyle birkaç yıl çocuk düşünmeyen Çınarlı ve eşi için –Çınarlı'nın deyişle- evdeki hesap çarşıya uymamış ve 9 Eylül 1956 yılında ilk kızları dünyaya gelmiştir. Kızlarının doğumu sırasında anne ve bebeğin ölüm tehlikesiyle karşılaşması Çınarlı ailesine çok zor günler yaşatmıştır. Çınarlı, “Küçük Prenses” (Çınarlı, 1974, s.103) adlı şiirini ilk kızı için kaleme almıştır.

Hatıralarında da en sevdiği mesleğin öğretmenlik olduğuna değinen Çınarlı, bir süre öğretmenlik yapma fırsatı da yakalar. Geçici bir görevle yurt dışına gidecek olan Muzaffer Emre, Maliye Meslek Kursu'ndaki öğretmenlik görevini bir ay süre ile Çınarlı'ya teslim eder. Maliye Meslek Kursu'ndaki bu kısa öğretmenliğinden sonra Genel Müdür Yardımcısı Muhsin Özbay da Maliye Okulu'ndaki derslerine ara ara Çınarlı'yı göndermeye başlar. 1957 yılında ise, kendisi daha iyi bir ek göreve getirildiği için, öğretmenliği tamamen Çınarlı'ya bırakır. Öğretmenlik mesleğini ve öğrencilerini çok seven, onlarla gurur duyan Çınarlı, bazı öğrencilerinin isimlerini zikrederek, gerek siyasette gerek diğer mesleklerde çok iyi yerlere geldiğini hatıra yazılarında belirtmiştir (Çınarlı, 1999, s.205).

1957'de, hem Bütçe ve Malî Kontrol Genel Müdürlüğü'nün Barem Şubesi'nin işlerini yürüten hem de personel aylıklarıyla ilgili konularda TBMM'ye o yıllarda pek sık verilen kanun teklif ve tasarılarının encümenlerdeki müzakerelerine katılıp bakanlık görüşünü bildiren Çınarlı, aynı yıl Bütçe ve Malî Kontrol Müdürlüğü'ne getirilen Hikmet Sağcı'nın teklifiyle, 1958 yılı başında vekâleten Genel Müdür Yardımcılığı'na getirilmiştir. Hayatı boyunca dürüstçe, sivrice, sözünü esirgmeden çalışan Çınarlı'nın, çalışma hayatında gördüğü “Duruma göre şekle girme” eğilimleri ona, *Halkımız ve Sanatımız* eserindeki “Yuvarlaklaşan Köşeler Üzerine” başlıklı yazısını kaleme aldırıştır (Çınarlı, 1970, s.92).

Çınarlı, *Güneş Rengi Kadehlerle* adını verdiği ilk şiir kitabını 1958 yılında çıkardı. 1945-1958 yılları arasında yazdığı şiirlerin sadece otuz iki tanesinden oluşan bu kitapta, pek çok sanatçının takdirini kazanmış olan “Sonbahar Duyguları” adlı şiiri de yer almaktadır.

Çınarlı, 1959 yazı sonunda aldıkları bir haberle, Bütçe ve Malî Kontrol’den dört kişinin eğitim için Amerika’ya gönderileceğini öğrenir. Eşi Nuran Hanım’ın da teşvikiyle, Amerika’daki Gorge Town Üniversitesi’nin Ankara’da açtığı teksifi (yoğunlaştırılmış) İngilizce kurslarına katılır. Kursun sonunda yapılan sınavı kazanan Çınarlı için, sekiz aylık Amerika macerasının yolları görünür.

Nihayet, 14 Eylül 1961 günü yurda dönen Çınarlı, Amerika’da gezip gördüğü yerlerden, tanıştığı insanlara kadar geçirdiği her günü hatıralarında uzun uzun anlatmıştır (Çınarlı, 1999, s.226-273).

Döndüğü günden, 22 Ekim 1964 tarihine kadar Maliye Bakanlığının Bütçe ve Malî Kontrol Genel Müdürlüğünde, Genel Müdür Yardımcısı ve Genel Müdürlük Müşaviri olarak görev yapmıştır. Bu sırada ikinci çocuğu Bahar’ı da 20 Eylül 1962 tarihinde kucağına alan Çınarlı ve ailesi için eve ikinci bir mutluluk kaynağı gelmişti. Çınarlı ailesinin ikinci kızlarına “Bahar” adını vermelerinin ilginç bir hikâyesi var: Çınarlı’nın eşi Nuran hanım, sancılarının arttığı bir anda “ooof ooof” diye bağırırken, Mustafa Necati Karaer’in, çok sevip özellikle şairin ağzından dinledileri “Geçen Bahar” şiirini hatırlamış ve “ooof”lara bir de “bahar” ekleyerek “ooof Bahar! Nerede kaldın? Gel artık...” diyerek ikinci kızının adını da o şekilde, doğum sırasında koyar (Çınarlı, 1979, s.89-90).

Kızının doğumunun ardından 1964 yılında sevindirici başka bir olay da cereyan eder. *Hisar* dergisi, Nezih Bayman sahipliğiyle 1964 yılının başında yeniden çıkmaya başlar. Aynı yıl Bütçe ve Malî Kontrol Genel Müdürlüğündeki görevinden de ayrılan Çınarlı, Maliye Tetkik Kuruluna geçmeye karar verir. Buradaki görevinde eskisi kadar yorulmayan şair, dergi işlerini de daha rahat sürdürmeye başlamıştır. Maliye Tetkik Kuruluna geçtikten sonra, öğrenciler için hazırladığı ders notlarını da *Personel Kanunu’nun Malî Hükümleri*⁹ adlı kitabında toplayan Çınarlı için bu eser, meslekî hayatının tek eseridir.

Çınarlı, 1967 yılında Sayıştay üye seçimlerine katılmış ve 1967’nin Haziran ayında Bakanlık’taki görevinden de ayrılarak Sayıştay’da göreve başlamıştır.

⁹ 1966 yılında basılan bu eserde, ders notları yeniden ele alınıp genişletilmiş, devlet memuruyla ilgili eski ve yeni hükümler birbirleriyle karşılaştırılarak, sistemli bir şekilde anlatılmış, yeni kanunun uygulanması mümkün olmayan hükümleri de açıkça belirtilmiştir.

Peler, M.

1969 yılında, *Gerçek Hayali Aştı* adında ikinci şiir kitabını yayımlayan Çınarlı, gerek kapağının anlam ve baskı güzelliği gerek içeriğiyle pek çok sanatçıdan¹⁰ övgüler alırken, *Son Havadis* gazetesi yazarlarından Tekin Erer'in, 4 Mayıs 1969 tarihli yazısında, kitabın güzelliğini öven sözlerini, "Herhalde sayın Mehmet Çınarlı şair yerine naşir olsaydı, Türk yayın hayatına daha faydalı olurdu." cümlesiyle sonlandırması Çınarlı'yı hem üzmüş, hem de sinirlendirmiştir.

1953 yılından beri *Hisar* dergisinde yayımladığı denemelerini, 1970 yılında *Halkımız ve Sanatımız* adı altında toplayıp kitap haline getiren Çınarlı, bu eseriyle de fikir ve sanat dünyasında takdir görür.¹¹

1973-74 yılları Çınarlı için çareyle çaresizliğin bir arada bulunduğu en acı yıllardır. Çınarlı, bir yandan, 1973 yılında rahmindeki ur sebebiyle ameliyat olup uzun süre kanser tedavisi sonucunda sağlığına kavuşan eşi Nuran hanım için –bunu ona belli etmeden- çare yolları ararken, diğer yandan 12 Ekim 1974 tarihinde kaybettiği babası Osman Çınarlı'nın¹² acısıyla çaresizdir. Şair, "Dayanmamız Gerekir" (Çınarlı, 1974, s.37-38) başlıklı şiirini de bu acı olaylar üzerine yazmıştır:

Acı üstüne acı, zehir üstüne zehir...

Dayanılmaz olsa da, dayanmamız gerekir.

.....

Tanrım, böhürlenmesi kullarının boşuna

Kurtuluş sende yalnız, çare hep senden gelir.

1974 yılı Çınarlı için, kaybedişin yanı sıra dirilişin de yaşandığı bir yıl olur. Üçüncü şiir kitabı olan *Bir Yeni Dünya Kurmuşum* adını verdiği eserine, ilk iki şiir kitabında yer alan bazı seçmelerle, 1969 yılından sonra yazdığı şiirleri koymuştur. Kitap, Türkiye Millî Kültür Vakfı'nın, 1974 yılında yayımlanan eserler için verdiği "Edebiyat Armağanı"nı da Çınarlı'ya kazandırmıştır. Kitabın kapak tasarımı, bir önceki şiir kitabında olduğu gibi oldukça anlamlıdır. Kapakta, Yahya Kemal'in "Kökü mazide olan âtiyim" mısrasını şekillendiren, kökleri özellikle belirtilmiş bir ağaç yer almaktadır.

Bunların akabinde, 1970 yılından sonra yazdığı denemeleri de *Söylemek Yaraşır*¹³ adlı eserinde toplayıp 1978 yılında bu eseri yayımlatan Çınarlı, 1973'ten başlayarak *Töre* dergisinde bir yazı

¹⁰ Faruk Nafiz Çamlıbel (9 Mayıs 1969 tarihli mektubunda); Halit Fahri Ozansoy (18 Eylül 1969 tarihinde Tercüman gazetesinde yayımladığı yazısında).

¹¹ Cemil Meriç, "Çınarlı'ya Mektup" *Hisar*, Ekim 1970; Muhtar Körükçü, *Hisar*, Temmuz 1970; Dündar Taşer, *Devlet*, 1 Haziran 1970.

¹² Osman Çınarlı hakkında geniş bilgi için Mehmet Çınarlı'nın, *Hisar dergisi*, Kasım ve Aralık 1974 tarihli yazısına; *Rahmetli Babam ve Hatıraların Işığında* adlı eserlerine başvurulabilir.

¹³ Bu eser, Yüksek Öğretim Kurumunun 1983 yılında verdiği bir kararla, üniversitelerde okutulmakta olan Türkçe derslerinde öğrencilerin faydalanabileceği kitaplar listesine alınmıştır.

dizisi olarak yayımlattığı ve sanatçı dostlarını anlattığı yazılarını, 1979 yılında *Sanatçı Dostlarım* adlı eserinde toplayıp yayımlatmıştır. Sanatçı Dostlarım, Türkiye Millî Kültür Vakfı'nın "Jüri Özel Armağanı"nı kazanmıştır. Eser, içinde bahsi geçen sanatçılar hakkında daha sonra yazılan biyografilerin hemen hepsine kaynaklık etmesi açısından da değerlidir.

1975-1980 yılları yurt dışı gezileri¹⁴ bakımından oldukça zengindir. Almanya, Danimarka, Mısır'a gitmiş ve son olarak 1980 yılında Yugoslavya'da yapılan milletlerarası şiir festivalinde Feyzi Halıcı ile Türkiye'yi temsil etmiştir (Çınarlı, 1999).

Çınarlı'nın yurt dışı seyahatlerinin yanı sıra, 1977 yılında ailesiyle birlikte yaptığı Türkiye gezisi de anıları arasında yer alır. Bu gezinin ilk durağı olan Amasra, Çınarlı'ya "Amasra'dan Mısralar" (Çınarlı, 1969a, s.51) şiirini yazdırmıştır.

1978 yılında, büyük kızı Oya'nın, Adalet Partisi Genel İdare Kurulu üyelerinden, eski milletvekili Sabri Yahşi'nin oğlu Selçuk Yahşi'yle yaptığı evlilik, Çınarlı için, kendi deyimiyile "sevinç ve mutlulukla dolu hüznün ve keder"dir. Çınarlı, kızının doğumunda yazdığı "Küçük Prenses" şiirine atıfta bulunarak, düğünü için "Beyaz Güvercine Dönmüş" adlı şiiri yazmıştır.

Senin o pek şeker gülümseyişin

Başka tat verdi bizim ömrümüze.

Seni birden büyümüş görmek için

Razıyız hiç yaşanmadan geçse

Birçok aylar, seneler üst üste.

"Küçük Prenses" (Çınarlı, 1974, s.103)

Yaşandı yirmiyi aşkın, yaşanmamış geldi

Geçip gidişleri hiç farkedilmeyen seneler.

Beyaz gelinliği giymiş prensesim şimdi,

Beyaz güvercine dönmüş, nasıl uçup da gider.

Kötüydü doğduğu dünya, o bilmesin diledik:

Açık yürekli, yalansız ve tertemiz büyüdü.

Nasıl da böyle çabuk geldi, bir an beklemedik,

Uzak sanırdık asırlarca ayrılık gününü.

¹⁴ Gezilerle ilgili hatıra ve izlenimlerinin yer aldığı kaynaklar: *Hisar*, Eylül ve Kasım 1975, Aralık 1977, Ocak ve Şubat 1978, Ekim ve Kasım 1980; *Hatıraların Işığında*, 1984.

Bu mutluluk, dilerim, kalmasin ilerde yarim

Ve bozmasin gelecekler bugünkü tatlarını.

Zararlı fırtınalardan esirgesin Tanrım

Onun ipekten örülmüş güzel kanatlarını.

“Beyaz Güvercine Dönmüş” (Çınarlı, 1983, s.165-166)

1980 yılının Aralık ayı, *Hisar*'ın son sayısının çıktığı ay olmuştur. *Hisar* idarehanesinin bulunduğu apartman yıkılıp yerine yenisi yapılacağından, tahliye davası açan mal sahibi, binanın bir an önce boşaltılmasını istemektedir. Mekânın yanı sıra diğer koşulların (kâğıt, matbaa, posta, personel ve saire masrafları) da uygun olmaması sebebiyle Çınarlı ve Hisar ekibi, ne yazık ki dergiyi kapatma kararı almıştır. Çınarlı, *Hisar*'ın son sayısında yer alan “Hoşça Kalın” başlıklı yazısında, bu kararı hangi sebeplerden verdiklerini açıklamıştır.

Hisar'ın kapatılmasının ardından, 1962 yılında kurulan Anayasa Mahkemesi'nde Sayıştay'ın da bir üyelik kontenjanının olması, 4 Nisan 1981 tarihinde Çınarlı'nın Anayasa Mahkemesi üyelik seçimini kazanması için bir fırsat oluşturdu. Bu yeni görevin tek sıkıntılı yanı, Çınarlı'nın benimsediği dil ve üslûptan farklı bir anlayışın var olmasıydı. Bu sebeple şair, karar yazma sorumluluklarından uzak durmaya çalışmıştır.

Çınarlı'nın, 1981 yılının 15 Aralık'ında dünyaya gelen torunu Alper, Çınarlı ve ailesini yeniden gülümsetmişti. Kızı ve damadı Amerika'da yaşayan Çınarlı, doğum haberini sabahın erken saatlerinde telefonda almış. Uydu aracılığıyla aldığı bu müjdeyle sevinen şair, torunu için “Uydular Verdi Doğum Müjdesini” (Çınarlı, 1983, s.167-168) başlıklı şiiri kaleme almıştır:

Geldi bir anda uzaydan haberin,

Uydular verdi doğum müjdesini.

Geldi bir anda sevincin, lâkin,

Koklayıp öpmek için şimdi seni

Bir büyük okyanus aşmam gerekir,

Yeni dünyaya ulaşmam gerekir.

Şair, *Güneş Rengi Kadehlerle, Gerçek Hayali Aştı, Bir Yeni Dünya Kurmuşum* adlı kitaplarından seçtiği şiirlerle yeni yazdığı şiirleri, 1983 yılında *Zaman Perdesi* adını verdiği kitabında toplamıştır. Bu kitapla da, Türkiye Yazarlar Birliği tarafından “Yılın Şairi” seçilmiştir.

Yirmi dokuz yıllık uzun bir hayat arkadaşlığının ardından, 1984 yılında Çınarlı ve eşi, Nuran Hanım boşanmışlardır.

1987 yılı ise Çınarlı için ikinci baharının yaşandığı bir dönemdir. Tesâdüf eseri tanıştırıldığı, Emekli Kurmay Albay İhsan Kayra'nın kızı olan Gönül adındaki bir hanımla, 9 Ocak 1987'de Ankara Orduevi'nde verilen bir yemekte nişanlanmış, aynı yıl 5 Nisan'da da Gazi Orduevi'nde nikâhları kıyılmıştır.

Şair, “Mutluluk”, “Bir Ay Doğuyor”, “Gülüşün Eksilmesi” başlıklı şiirlerini eşi Gönül Hanım için yazmıştır.

Uzun, zorlu ama bir o kadar da istek dolu çalışma hayatının ardından emeklilik yaşını da 1 Temmuz 1990'da dolduran Mehmet Çınarlı, 29 Haziran 1990'da yapılan güzel, anlamlı, şiir dolu bir törenle emekli olur. Emeklilik töreninde okuduğu “Yaş Sınırı” (Çınarlı, 1990) adlı şiiri uzun yıllar emeklilik ve ayrılık törenlerinde okunmuştur.

Emekliliğinden yaklaşık bir yıl sonra, 15 Ağustos 1991 tarihinde annesi Emine Çınarlı'yı kaybeden şair, annesinin ölümünde duyduğu üzüntüyü ve ona olan sevgisini “Bu Son Ayrılıktır” adlı şiirinde belirtmiştir.

1992 yılında ise, İlim ve Edebiyat Eserleri Meslek Birliği'nin “Üstün Hizmet Ödülü”ne lâyık görülmüştür.

Çınarlı'nın, 1995 yılında yayımladığı beşinci şiir kitabı *Güzelliklere Doymam*, onun hayattayken yayımlanan son eseridir. *Altmış Yılın Hikayesi* adlı eseri ise yayımlanamadan yazarını yitiren bir eserdir. Bu eser, sanatçının ölümünün ardından Kitabevi yayınevi tarafından 1999 Eylülünde basılmıştır.

Eserleriyle, kendini ve kaleme aldığı diğer sanatçı dostlarını da yaşatacak olan Mehmet Çınarlı, 17 Ağustos 1999'da pek çok aileyi darmadağın eden o büyük depremde, Yalova'da hayatını kaybetmiştir.

Şahsiyeti

Mehmet Çınarlı deyince, yaşamın tüm zorluklarına rağmen okuma azmini hiç yitirmemiş, hukuk alanında kendini her seferinde daha yukarıya taşımış, okumaya olan merakını yazılara dökmüş, edebî alanda çalışmalar yaparak bir edebî topluluğun öncülüğünü yapmış, aruzu hakkıyla kullanmış, genç şairlere fırsatlar sunmuş olan Türklük âşığı iyi bir şair, iyi bir edebiyat kalemi ve âdil bir hukuk adamının yetiştiği dünya akla gelir.

Peler, M.

O, yarı köy, yarı şehir insanıdır. Ermeneklidir, fakat yüksek tahsiliyle birlikte geri kalan ömrünü Ankara’da geçirmiştir. Dolayısıyla bakış tarzını da bu iki şehrin tayin ettiği söylenebilir. Buna istinâden, Prof. Dr. Mehmet Kaplan, Çınarlı’yla Yahya Kemal’i karşılaştırarak şunları söylemiştir bir yazısında:

Yahya Kemal, Üsküplü ve İstanbullu. Mehmet Çınarlı, Ermenekli ve Ankaralıdır. Yahya Kemal nasıl bu dünyaya bu iki şehirden bakarsa, Mehmet Çınarlı’nın hayata bakış tarzını da içinde yaşadığı bu iki şehir tayin eder (Kaplan, 1980, s.36).

Bu iki toprağın kokusuyla yetişmiş Çınarlı’nın eserlerinde “duygusallık, samimiyet, dürüstlük, mütevâzılık” yoğun bir şekilde hissedilir. Duygusallığın yanı sıra, haklı olduğuna inandığı görüşlerinde, karşısındaki incitmekten asla çekinmeyen, geri adım atmayan bir tavrı vardır. Kararlarında titiz ve şüpheli olan Çınarlı, doğruluğundan emin olmadığı hiçbir düşünceye ve görüşe körü körüne itimat etmezdi.

Dik başlı yaratılışını doğduğu memleketinin taştan ve çakıldan oluşuna ve mayasının kendisini sert yoğurmasına bağlamaktadır:

Doğduğumuz memleket bütün taşı, çakıldı;

Sert yoğrulmuş mayamız bizi dik başlı kıldı (Çınarlı, 1970, s. 18; 1983, s. 75).

Çınarlı, hayatı boyunca, önemli yerlere gelen yakın arkadaşlarını, tanıdıklarını asla kıskanmamış, onların konumlarından yararlanmayı da düşünmemiştir. Böyle davrananları da her zaman kınamış ve bazı yazılarında ve şiirlerinde de bunu özellikle vurgulamıştır. Bu yüzden o, düşündüğünü, duyduğunu, doğru olduğuna inandığını korkusuzca söyleyebilecek bir yüreğe sahiptir. Şiir olsun, nesir olsun bütün yazdıklarında “riyâya”, “tabasbusa” yer vermeyen şair, hatır gönül olsun diye “baldudaklık” yapmaz (Şentürk, 1974, s.16-17). Hayatı boyunca bu tür kişilerden tiksiniş böylelerini hicvetmekten de geri durmamıştır. “Ey İnsan Denilenler” şiiri bunun tipik bir örneğidir (Bulut, 1995) :

Şeytanla gerdeğe girer, cinlerle oynaşsınız.

Dostunuza dost görünür, düşmanla anlaşsınız,

Gücünüzün yetmediği yerde haksever kesilir;

Dışinizin kestiğine nasıl gaddarlaşsınız.

Yardımanız gerektiği zaman yaklaşmaz olur;

Çıkar kokusu duyunca sokulur, sırnaşsınız (Çınarlı, 1983, s.53).

En önemli özelliklerinden biri de idealist bir insan olmasıdır. *Hisar* dergisinin, o zamanın zor koşullarına rağmen son güne kadar ayakta kalabilmesinin ardında, Çınarlı'nın idealist, kararlı, sabırlı kişiliği yatmaktadır. Aynı zamanda o, sanatına, mesleğine ve okuruna karşı da titiz ve saygılı bir kişiydi. İdealleri bireysel değil, toplumsaldı. “Niye Efkârlanayım” adlı şiirinde büyük idealizmini şöyle dile getirmiştir:

Hep büyük ülkülerin uğruna girdim savaşa

Hane viran olacaktır dediler dinlemedim (Çınarlı, 1983, s.53).

Yahya Kemal'in şiir anlayışından çok etkilenen Çınarlı'da, Yahya Kemal'in “söze değer verme” ve “ince düşünme” özelliği mevcuttu. Şu sözleri onun işindeki titizliğini belgeleyen ifadelerdir:

Bazen bir mısraı değişik şekilde birçok defalar söyledikten sonra, yine de dilime takılan bir kelime yüzünden huzursuz olur, bütün yazdıklarımı yırtar atarım. O ay, belki de ertesi ay, dergiye şiirim giremeyecektir. Sözünü ettiğim mısra istediğim şekli aldığı ve şiirin yayınlandığı zaman da içime bir hüznün çöker: Bu kadar emek ve titizliğin sonucu ne? Senin o mısraa istediğin derinliği, yumuşaklığı ve musikiyi verebilmek için döktüğün ecel terlerinin kaç kişi farkına vardı? (Çınarlı, 1978, s.142)

Çınarlı, Klâsik Türk musikisini çok seven ince bir insandır. Türk musîkisine olan hayranlığını ve bu hayranlığın başlamasının temelini *Söylemek Yaraşır* adlı eserinde şöyle dile getirmiştir:

Babamın gramofonda durmadan çaldığı “Tanburi Cemil'in Beyati Peşrevi” ile “Kemanî Memduh'un Rast Taksimi” bana pek yavan gelirdi. O zamanlar halk türkülerinden ileriye gidemeyen zevkimi, radyoda dinlemeye başladığım bazı kabiliyetli solistlerin okudukları yeni şarkılar geliştirdi. Yavaş yavaş fasıl heyetlerine yöneldim ve sonunda Mesut Cemil yönetimindeki “Tarihi Türk Musikisi Ünison Erkek Korosu”nun konserlerini zevkle takip edecek seviyeye geldim. “Temel”i ararsanız, Türk Musikisinde temel, elbette, sözü geçen koronun okuduğu İtri'nin, Dede'nin, Sadullah Ağa'nın “kâr”ları, “beste”leridir. Çocukluğumda burun kıvırdığım Tanburî Cemil'in peşrevleri, saz semaileri de bu temeller arasına girer. Ama, ben temele ancak çatıdan (Rakım Elkutlu, Sadettin Kaynak ve Selâhattin Pınar gibi bazı yeni bestecilerin şarkılarından) ulaşabilmişim (Çınarlı, 1978, s.131-132).

Çınarlı, çok sabırlı bir insandır. Ancak istismâra asla tahammül etmez. Çınarlı'nın bu özelliğini Ali Bulut şu şekilde açıklamıştır:

Çınarlı, faziletli bir insandır. Karşılık beklemeden iyilik yapmak, maddî ve manevî fedakârlıkta bulunmak onun temayüz eden vasıflarıdır. Çok sabırlı, çok sakin yaratılışlı biri olmasına rağmen, zaman zaman yaradılışına ters düşer gibi görünen söyleyişleri, kıymet verdiği değer hükümlerinin, bazı kendini bilmez, ölçüsüz insanlarca yıpratılmak istenmesi karşısında sabrının taşması sonucudur. O, istismar edilmeye hiç tahammül edemez. Hele bu istismarcılar vatan ve millete ait

değerleri yok etmeye yönelmişlerse, onların karşısına en gür sesiyle dikilerek, hak ettikleri cevabı vermekten geri durmaz (Bulut, 1995).

Çınarlı'nın "Onlar" adlı şiiri, Ali Bulut'un bu düşüncelerinin kanıtıdır âdetâ:

Sustuk sabırla her şeyi söylediler bize.

Sevdikçe, nefret etmeyi öğrettiler bize.

Bir silkinişte ülkeye peygamber oldular,

Çektik, bütün günahları yüklettiler bize.

Bin bir düzenle saygıyı, imanı öldürüp,

İnkârı, kini, şüpheyi devrettiler bize (Çınarlı, 1983, s.51).

Gerek kişiliğiyle, gerek sanatıyla, gerekse meslekî duruşuyla örnek bir insan olan Çınarlı, Mehmet Kaplan'ın da dile getirdiği gibi, "ahlâklı, kültürlü, içli ve zevkli, efendi, köklerine bağlı bir Anadolu insanının dünya görüşü"nü (Kaplan, 1983, s.36) yansıtan ve genç kuşaklara aktarılması gereken kıymetli bir şahsiyettir.

Eserleri

Şiirleri

Mehmet Çınarlı'nın şiirlerini ve genel olarak sanatını anlamak demek; onun doğup büyüdüğü yerdeki zorluklarını ve bu zorluklar altında eğitim için, biraz daha fazla okuyabilmek için gösterdiği çabayı görmek; toprağındaki güzelliği bırakıp büyük şehrin insanı başkalaştıran, hain kılan özgürlüğünü, yüreğinin derinliklerinde bir hançer gibi hissetmek; milletine, milliyetine ve milli diline karşı duyduğu sevgi ve bağımlılığı ve sorumluluğunu bilmek; Ermenek'in saf, temiz topraklarının ardından, aydın kişiliğiyle görüp seyrettiği iki yüzlülükleri, yalan dolanı, aldatmacayı, sadakatsizliği ve sevgisizliği duyumsayabilmek; bir hukuk adamı olarak âdil davranmak istemesindeki haklı sebepleri, bir Türk evladı olarak görebilmek; Türk müziğine olan hayranlığını bilmek; çocuk kafasına çizdiği dünyada ve büyüdüğünde bile insanlara, doğaya ve önceliklerine duyduğu bağlılığın izlerini taşıyan, ona ait olan her şeyde bu izleri arayıp anlamak demektir onu anlamak.

Çınarlı'nın ilk şiir kitabı olan *Güneş Rengi Kadehlerle'* nin yayımlanışı 1958'dir. 1945-1958 yılları arasında yazdığı şiirlerin sadece otuz tanesi bulunmaktadır. İkinci kitabı, *Gerçek Hayali Aştı* 1969 yılında yayımlanmıştır. Beş yıl aradan sonra *Bir Yeni Dünya Kurmuşum* adlı kitabını da 1974 yılında yayımlayan şâir, bu eserle Türkiye Milli Kültür Vakfı, 1974 yılı Edebiyat

Armağanı ödülüne lâyık görülmüştür. 1983'te *Zaman Perdesi* adıyla dördüncü şiir kitabını yayımlar. Bu eseriyle de Türkiye Yazarlar Birliği, 1983 yılı "Yılın Şairi" unvanını almıştır. Son şiir kitabı ise, 1995'te yayımlanan *Güzelliklere Doymam* adlı eseridir.

Şiirlerinin Muhtevâsı

1950 sonrası Türk şiirinin önemli şâirlerinden olan Mehmet Çınarlı'nın yükselişi *Hisar*'la başlamaktadır. Şiir serüveni de *Hisar*'la devam eder. Çınarlı'nın, *Hisar*'daki çizgisiyle, şiirlerinin muhtevâ çizgisi paraleldir. O, düşüncelerinde ve dilinde istikrarlı bir tutum sergilerken, popüler olma kaygısından uzak, geleneğe bağlı olan sanat ve şiiri asıl amaç edinir.

Mehmet Çınarlı, ilk şiirlerinden başlayarak ömrünün kronolojik gelişim çizgisine uyarak her yaş döneminin şiirini kaleme almaya çalışmıştır (Çetin, 1963).

Özlem

Çınarlı'nın şiirlerinde çok açık olarak dikkati çeken unsurlardan biri "özlem"dir. O, kopup geldiği toprağı, çocukluk yıllarını, yurt dışında kaldığı müddet içinde doğup büyüdüğü coğrafyayı, kirletilmemiş duyguları, acı tatlı yaşanmış hatıraları, çocuklarını özler şiirlerinde:

SORMA

Sorma, eski tadı yok dalların, yaprakların;

Altında ilk baharım yabancı bayrakların

Beyaz bir taş üstüne oturdum yapayalnız,

Uzak bir rüya gibi ellerin, dudakların.

.....

Önümden gelip geçen insan değil makine

Nerede sıcaklığı o bizim sokakların? (Çınarlı, 1969b, s.17-18)

Çınarlı'nın, 1961 yılında, Amerika'dayken yazdığı bu şiirinde memleketine duyduğu özlemi mısralarına taşıdığı görülür.

KOLAY DEĞİL

Sen gelmedin bu yerlere, gelmek kolay değil.

Yıllar süren bir özlemi bilmek kolay değil.

Bağlarda, bahçelerde geçen tatlı günlerin

Gönlümde kalmış izleri, silmek kolay değil.

*Artık uzakta şimdi o günler; üzüntüden,
Gamdan kaçıp da kurtulabilmek kolay değil.*

*Baktıkça dertli yüzlere kalmaz sevince yer;
Gördükçe ağlayanları gülmek kolay değil (Çınarlı, 1969b, s.33).*

Şiirinde, geçmişe, mutlu günlere dönüş özlemi, oldukça hüznü bir dille ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra, “Asmalar Altında Doğdum” şiirinde de çocukluk günlerine, Ermenek’e olan özlemini dile getirmiştir:

*Asmalar altında doğdum, ceviz dalında büyüdüm;
Tekerek izi görmemiş dağ yollarında yürüdüm.*

*Sincaplar cebimde uyur, kuşlar omzuma konardı;
Uçsuz bucaksız bağlarda soğuk sular çağıldardı.*

*Alışamadım bu şehrin çiçeksiz ilkbaharına;
Sığmıyor başıboş gönlüm şu beton yığınlarına.*

*Tatlı kuş sesleri değil sabahları uyandıran;
Motor gürültüleridir beynimde çınlayıp duran.*

*Kara dumanlar içinde kaybolmuş gibidir herkes;
Zehir teneffüs ederek ölmekteyim nefes nefes (Çınarlı, 1974, s.7-8).*

Beyitler de sözü geçtiği gibi o, köy yaşantısının ardından büyük şehirlerde yaşamak durumunda kalmış bir insandır. Çınarlı, Ermenek’ten yola çıkarak tüm Anadolu’ya özlem duymaktadır (Aktaş, 1988, s. 244).

Aşk

Çınarlı'nın şiirlerinde ele aldığı diğer bir tema “aşk”tır. O, aşkı tüm masumlğu, saygınlığı ve romantikliğiyle ele almıştır. Onun şiirlerinde yer alan sevgili, her zaman özlenen, uzaktan izlenen, hayal edilendir.

Sevgili, özellikle bahar ve sonbahar mevsimlerinin canlı ve etkili atmosferi içinde ve klâsik Türk musîkisi ile birlikte tahayyül edilir. Çınarlı'nın “Sana Dair” şiirinde sevgiliyi musîki ile birlikte düşünmesinde ve aşk duyarlığının oluşumunda ve ifade edilmesinde Necip Fazıl, Ahmet Kutsi Tecer ve Yahya Kemal etkisini görmek mümkündür (Çetin, 1963) :

Senden haber verir bana hep eski besteler:

“Cânan”ı, “şûh”u, “âfet”i sen “mihriban”ı sen...

Bir valsın arkasında hayalin uçar gider.

Bendim “gören Küçüksu'da”, bendim “güçendiren”.

Senden haber verir bana hep eski besteler (Çınarlı, 1983, s.99).

Çınarlı, tabiatı ve aşkı paralel bir şekilde şiirlerinde işleyen bir sanatçıdır. “Sonbahar Duyguları” adlı şiirinde, tabiatın eşsiz güzelliğini anlatırken, şiirin ikinci bölümünde, tabiat tasvirini sevgilinin ve kendi ruh dünyasının tasviriyle örtüştürmektedir:

II

Dallar geniş geniş açılan kollar insana;

Bir dost kadar yakın geliyor sonbahar cana.

Mağrur değil güzelliğe her yer bahar gibi,

Yaprak, çiçek, bulut bizi anlar, duyar gibi.

Yârin baharda koskoca bir dağdı hasreti,

Paylaştı her ağaç onu, artık hafifledi.

Artık değil yürekteki, evvelki kaygılar;

Bir muhteşem nehir gibi coşmakta duygular... (Çınarlı, 1983, s.179-180).

1949 Ağustos'unda yazdığı, “Ayrıldıktan Sonra” şiirinde sevgiliden ayrılmanın verdiği üzüntüyü dile getirirken, 1951 yılında yazdığı, *Çok Görme* adlı şiirinde de bahar mevsiminin sevgilinin güzelliği karşısındaki duygularını kaleme almıştır:

Bir an, inan ki, üzmeyecek yokluğum seni,

Kimler hazır değil yine takibe gölgeni!

Bağlarda, öğle vakti, olur başka bahsedem,

Bir asma gölgesinde romandan, hikâyeden.

Akşam, sarınca kalbini en ince duygular,

Hoşlandığın şiirleri bir söyleyen çıkar.

Elbet olur o gözleri tasvir eden biri,

Bir koklayıp öpen o küçük, ince elleri...

Her gün çiçekli yolları ellerle gez, dolaş;

En canlı hâtıram da silinsin yavaş yavaş (Çınarlı, 1983, s. 121-122).

Mevsim bahar, tasavvura sığmaz güzelliğin!

Çok görme gözlerim sana söylerse korkumu.

Bir sed yapıp ta karşına koysam geniş, derin

Almak elinde aklımı, yıkmak gururumu:

Mevsim bahar, tasavvura sığmaz güzelliğin! (Çınarlı, 1983, s.131)

Çınarlı'nın şiirlerinde yer yer, aşkların sahteleşmesinden ve bayağılaşmasından duyduğu sıkıntılar da hissedilir:

Dalyan vücutlu tazeler

Çimenler üstünde öpüşürler;

Ne bakışlarında aşktan eser,

Ne de bir işaret arzuya! (Çınarlı, 1974, s.57-58)

Ne yazık anlamazsınız! Siz ki,

Ne çiğ gerçeklerin içindesiniz!

Geçecek ömrünüz, bulup birini,

Ya didinmekle sevgisiz, şiirsiz;

Ya giyinmekle sade kukla gibi (Çınarlı, 1969a, s.37-38).

Toplumsal Temalar

Çınarlı, haksızlıklara, riyakârlığa karşı çıkan; bu durumlar karşısında sözünü esirgemeyen; vatanını, milletini ve dilini her şeyin üstünde tutan bir ahlâk adamıydı. Toplumun değerlerine ters düşen her görüşün karşısında eleştirici tavrıyla dururdu. Bu bakımdan onun –özellikle olgunluk yıllarında yazdığı- şiirlerinde, “toplumsal temalar” ağırlıktadır:

Memleket elden giderse, davullar, zurnalar çalın;

Bu büyük başarınıza (!) ödül verilerse alın.

Şehit kanıyla sulanmış hazır bir vatan buldunuz;

“Hürriyet” deyip, en iğrenç çıkarlara kul oldunuz (Çınarlı, 1974, s.11-12).

Şeytanla gerdeğe girer, cinlerle oynarsınız.

Dostunuza dost görünür, düşmanla anlaşsınız.

Gücünüzün yetmediği yerde haksever kesilir;

Dişinizin kestiğine nasıl gaddarlaşırsınız.

Yardımanız gerektiği zaman yaklaşılmaz olur;

Çıkar kokusu duyunca sokulur, sırnaşırsınız (Çınarlı, 1974, s.15-16).

Şiirin, felsefenin yok değeri;

Adam aldatma günün tek hüneri.

“Gemiler geçmeyen ummanlarda”

Ararız kaybedilen besteleri (Çınarlı, 1983, s.23-24).

Ne kadar anlatmaya çalışsan, anlamazlar;

Her suçu affederler, aşkı bağışlamazlar.

O en güzel gerçeği yalan sanırlar; çünkü,

Ömürlerinde bir gün yalansız yaşamazlar (Çınarlı, 1969a, s. 65-66).

Onun toplumda yaşananlara ve yaşanacak olanlara karşı bakışı genelde umutsuzdur. Sadece kendini ve sanatı, bu umutsuzlukların dışında tutmaya çalışan bir tavır sergilemektedir:

I

Yenilen ekmekte göz var, içilen suda göz yaşı;

Kaçacak bir yer kalmamış, kaplamışlar dağı – taşı.

Bir yeşillik görünse de, ulaşılmadan kuruyor.

Her gün can damarlarını kurtlar kemirip duruyor.

II

Şükür, bu kirli dünyaya tekmeyi baştan vurmuşum;

Bütün pisliklerden uzak bir yeni dünya kurmuşum.

Şükür, san'atın sesini duyacak kulaklarım var;

Bir ses ki, ölümsüz olmuş, sürecek sonsuza kadar (Çınarlı, 1974, s.5-6).

Toplumdaki sınıf farklılığının yarattığı huzursuzluğu başka bir şiirinde de şöyle dile getirmiştir:

Ne kadar aynı görmek isteseler

Yine bir yerde farkımız kalacak.

Onların bizde bütün öfkeleri,

Bizim onlarda hakkımız kalacak (Çınarlı, 1974, s.39-40).

Çınarlı, şiirlerinde siyasete ve siyasetçilere de dokunmuştur:

Alın da kullanın keyfinizce:

Rütbelere, makamlar sizin olsun.

Şanlar, şerefler, nice nice

Törenler, bayramlar sizin olsun.

Erin muradınıza böylece.

Kör gözlerinizin görmediği

Şeylerdedir bence asıl değer.

Ayaklarınızın girmediği

Dünyalar var ki bana yeter (Çınarlı, 1969a, s. 27-28).

Çocuk Sevgisi

Çınarlı'nın şiirlerinde “çocuk sevgisi” bir baba heyecanı ve bir baba şefkatiyle kaleme alınmıştır. O, özellikle tüm çocuklara hitaben yazdığı “Çocuklar” şiirinde, onların çaresizlikleri karşısında kendi hâlini tasavvur ederken, amansızlığını dile getirir:

Beni hep esir ettiniz minicik ellerinizle;

Ne kaçmak elimden geldi, ne de karşı koyabildim.

Verecek cevabım varken en büyük hâkime bile,

Sizin saf bakışlarınız önünde dilsiz kesildim.

Savaş alıp götürdüğü, deprem yokettiği zaman

O çaresiz halinizdirbeni en fazla ağlatan.

Yünler, pamuklar içinde üşüdüm çıplaklığınızdan;

Sizi doymamış görünce yenilmez oldu ekmeğim (Çınarlı, 1974, s.17-18).

Çınarlı'nın çocukları ve torunu için yazdığı şiirlerinden, “Küçük Prenses” adlı şiiri, kızının bebekliğini; “Beyaz Güvercine Dönmüş” şiiri, gelin olduğu zamanı; “Uydular Verdi Doğum Müjdesini” Amerika’da dünyaya gelen torunu Alper’in doğumunu; “Uçurtma Vaktidir”, ikinci kızı Bahar’ın evlenişini, “Küçük Kaan” şiiri ise torununu konu almıştır (Çetin, 1963).

Şiirlerinde Dil, Üslûp ve Şekil Özellikleri

Mehmet Çınarlı'nın şiirlerinde temiz bir Türkçeye rastlarız. O, şiir dilini ağır sözcüklerle yoğurmaz. Türkçede yer almayan, anlaşılmakta zorluk çekilebilecek ifâdelere de başvurmamıştır. Bunun yanı sıra, öztürkçe çabalarının da peşinde değildir. Dilimize yerleşmiş ve herkesçe anlaşılır olan yabancı

unsurları Türkçeleştirme çabasında da değildir. Çınarlı, dildeki tasfiyeciliğe ve ırk ayrımı yapmaya karşıdır.

Dilde olduğu gibi anlatımda da açık ve anlaşılır anlatımı yeğlemiştir Çınarlı. Bilinçli olarak yazılan anlamsızlığı esas alan şiir anlayışına karşı durmuş ve aşırı derecede simgelere dayanan üslubu gereksiz gördüğünü belirtmiştir. *Halkımız ve Sanatımız* adlı eserinde bu tarz ifâdelerle ilgili görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

Halk için yazdığımı söyleyen bir kısım şairler ise, halkın dilinden ayrı, uydurma bir dil kullanarak, büsbütün garip ve anlaşılmasız bir duruma düştüler. “Öztürkçe” adıyla ortaya atılan ölü kelimelerle yazdıkları için anlaşılamiyanlarla, “anlamsız şiir” akımına kapılarak anlaşılmasını marifet sayanlar arasında ele aldığımız konu bakımından büyük bir fark görmüyoruz: her iki grup da halkın şiirden ve şairden soğumasına bol bol yardım ediyorlar (Çınarlı, 1970, s.39).

Ona göre şair, yerleşmiş, milletine mal olmuş bir dille konuşmalı, dilinin nüanslarına, inceliklerine dikkat edip onlardan büyük ölçüde yararlanmasını bilmelidir. Yeni kelimeler uydurmakla bir yenilik yapılabileceği düşüncesi sade bir vehimden ibarettir (Törenek, 2000, s.530).

Çınarlı'nın, şiirlerinde musîkiyi hissetme ve hissettirme anlayışında Yahya Kemal'in etkisinde kaldığı ve ona olan hayranlığı açıktır. Şâirin dil husundaki görüşleri de Yahya Kemal'den uzak değildir. Nitekim, Yahya Kemal'e göre de, Türkçe söyleyiş, sadece Türkçe kelimelerle söyleyiş değildir. Türk zevkine, Türk ruhuna, Türk geleneğine uygun söyleyiştir (Banarlı, 1960, s.89).

Çınarlı'nın şiirlerine lirizm hakimdir. O, şiirlerinde, zaman zaman isyan edip sert eleştirilerde bulunsa da yüreğindeki yarayı mutlaka hissettirir okuyucusuna. Şiirlerindeki lirizm, gerçekliğin lirik söylenişidir. Bu lirik söyleyişte, gözledikleri, yaşadıkları, hissettikleri yer almaktadır.

Çınarlı, geleneğe bağlı şekil özelliklerinin yenilikçi görüşlerle kabul edilmemesine karşı çıkmış ve yeniliğin gazel ve aruz gibi kökleşmiş bir yapı içerisinde de mümkün olabileceğini kendi sanatıyla ispatlamaya çalışmıştır. Aruz veznine sahip çıkmayı bir vefa borcu olarak görmüştür. Şiirde değer verdiği iki unsur olan musîki ve buna bağlı olarak kabul edilebilecek olan ses uyumunun, ancak aruzla yaşatılabileceğine kanaat getiren Çınarlı, aruzu tekdüzelikten kurtarmak için de aruzun değişik kalıplarını kullanmıştır.

Şiirlerinde hece ölçüsüne de yer veren Çınarlı, şiirlerini yazarken veznini önceden belirlemediğini, şiiri yazıp bitirdikten sonra veznini araştırdığını, hece veya aruz gibi bir ısrarının olmadığını ifade eder. Buna istinâden şunu söyleyebiliriz ki, o, duygularını belirli kalıplarla biçimlendirmeden kâğıda döktükten sonra onlara şekil vermeyi uygun görmüştür.

Aruz ve hecenin yanı sıra, çok tercih etmese de az sayıda serbest vezinle yazılmış şiirleri de vardır. Ancak bunlar tam olarak serbest sayılmayıp kâfiyelidirler. Çınarlı, şiirde aradığı musîkiyi, serbest vezinde yakalayamayacağı için bu vezne itibâr etmemiştir.

Çınarlı'nın şiirleri nazım şekilleri bakımında çeşitlilik göstermektedir. Dörtlü, beşli, yedili gibi değişik mısra sayısına sahip şiirlerinin yanı sıra, beyitlerle yazılmış şiirlerinin de sayısı oldukça fazladır.

Nesirleri

Çınarlı, şâir olduğu kadar bir nesir ustasıdır aynı zamanda. Yalnızca *Türk Dili* dergisinde bile yetmiş kadar yazısı yayımlanmıştır. Özellikle edebî hatıralarını anlattığı seri yazılarında ve mektuplarında edebiyat tarihimiz açısından kaynak teşkil edecek değerli birçok bilgiye ulaşmak mümkündür. O dönemlerde edebiyatla ilgilenmiş olan pek çok şair ve yazarı okuyucuya anlatarak onların adlarını duyurmuş bir sanatçı dostudur (Hasgül, 2010, s.655).

Sanatıyla ilgili olmasa da meslekî yaşamıyla ilgili olarak, nesir türünde yayımladığı ilk kitabı *Personel Kanununun Malî Hükümleri* adlı eseridir. Bu meslekî kitabı, onun, asıl göreviyle ilgili yayımladığı ilk ve son kitabıdır.

Çınarlı, şiirlerinde olduğu kadar nesirlerinde de duyarlı bir insandır. Toplumun sorunlarına, milletine ve millî dilinin korunmasına, sanatçı dostlarına karşı duyarlıdır. *Söylemek Yaraşır, Aynı Yolda, Halkımız ve Sanatımız ve Sanatçı Dostlarım* adlı eserlerinde yer alan deneme yazılarında, edebiyat, dil, musîki, toplumu yozlaştıranlara karşı eleştiri, Yahya Kemal ve diğer sanatçı dostları, anıları, sanat adına görüşleri ve endişeleri yer almaktadır.

Özellikle, *Halkımız ve Sanatımız* adlı eserinde, günümüz edebiyat meselelerine, toplum dertlerine, Bab-ı Âli'de yapılan haksızlıkları tarafsız bir gözle kaleme almış, edebiyatımıza sahip çıkmıştır (Bıldırki, 1970, s.14-15).

Çınarlı, *Mısralarda Gezinti* adlı kitabındaki yazılarını önce, 1986 yılında *Türk Dili* dergisinde yayımlamış, daha sonra bu yazıları kitaplaştırmıştır. O, bu yazılarda birçok şairle sohbet etmekte, onlardan bir mısra, bir beyit ya da bir dörtlük alarak âdeta şairlerin birbirleriyle tatlı atışmalarını sağlamaktadır. 1989'da *Hatıraların Işığında* üst başlığıyla yazmaya başladığı dört yazısından ilkinin yayımlanmıştır. Kalan yazılar ise, 1991, 1993 ve ölümünden sonra 2000 yılında yayımlanmıştır. Bu yazılarında Çınarlı, şair ve yazar dostlarına yer vermiş, onlarla olan hatıralarını anlatmıştır.

Çınarlı'nın nesirlerinden önemli bir bölümünü de, *Türk Dili* dergisinin 1991 Şubat sayısında başlayan *Mektuplar* adlı yazı dizisi izlemektedir. Bu yazı dizisinde, Cumhuriyet dönemi edebiyatının ünlü isimleri yer almaktadır. Mehmet Çınarlı'yla mektuplaşanlar arasında; Halide Nusret Zorlutuna, Halit Fahri Ozansoy, Faruk Nafiz Çamlıbel, Bekir Sıtkı Erdoğan, Oktay Akbal, Bahaddin Karakoç, Ahmet Muhip Dranas, Mehmet Kaplan, Behçet Necatigil, Hasan Âli Yücel, Cemil Meriç, Mustafa Kutlu, Emine Işınsoy, Gültekin Samanoğlu gibi isimler yer almaktadır (Hasgöl, 2010, s. 656).

Sanatçının son olarak, *Altmış Yılın Hikayesi* adlı, tüm hayatını samimi bir dille anlattığı eseri, zamansız ölümünün hemen ardından 1999 yılının Eylül ayında yayımlanabilmiştir. Ocak 1995'ten itibaren *Türk Yurdu* dergisinde de aylık olarak yayımlanmış olan, Çınarlı'nın hatıralarına dayalı yazıları, son olarak *Altmış Yılın Hikayesi* 'nde bir araya gelmiştir. Bu eserinin son bölümüne eklediği "Bitirirken" bölümünde kaleme aldığı son cümleleri, sanatçının Türk diline, Türk edebiyatına ve Türk milletine bıraktığı son bir "Çınar" yaprağıdır.

Sonuç

Türk edebiyatına adını yazdırmış şair ve yazar Mehmet Çınarlı'nın hayatı, şahsiyeti, edebi şahsiyeti ve eserleri incelendiğinde, bu işi kendine meslek değil, bir "gönül uğraşı" olarak seçmiş olduğu görülmektedir.

Çınarlı, İkinci Dünya Savaşı'nın, ülkeyi ve aileleri maddî ve manevî zorladığı, ulaşımın yoksun olduğu, kitapların basılamadığı, Türk müziğinin yasaklandığı, Fen Bilimlerinin rağbet gördüğü bir dönemde, edebiyata sarılmış, *Hisar* gibi döneme adını vermiş bir derginin kurucusu olmuştur.

Musikiye olan merakı onu, şiirlerinde musiki arayışına itmiştir. Aruz veznini tercih etmesinin sebeplerinden biri de budur.

Mehmet Çınarlı, aruz kullanımı ve şiirde musiki arayışıyla Divan edebiyatından beslenmiş; dil, üslup ve konu seçimiyle de Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatından yararlanmış bir sanatçıdır.

Çınarlı'nın eserleri tür olarak ayrı ayrı incelendiğinde eserlerinde ortak temalar göze çarpmaktadır. Çocuk, insan, toplum, millet, memleket konuları eserlerinin temel muhtevasını oluşturmaktadır. Onun için, toplumcu bir sanat görüşüne hakim ve toplum için sanat icra eden şair ve yazardır demek mümkündür.

Kaynakça

- Aktaş, Ş. (1988). Mehmet Çınarlı'nın şiirine bakış. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 443, 244-248.
- Banarlı, N. S. (1960). *Yahya Kemal'in hatıraları*. İstanbul: Fetih Cemiyeti Yay.
- Bıldırki, O. H. (1970). Çınarlı'nın nesirleri üzerine. *Hisar*, 77, 14-15.
- Bulut, A. (1995). Mehmet Çınarlı'nın kişiliği üzerine. *Türk Dili*, 524, 939-944.
- Çetin, N. (1999). Mehmet Çınarlı. *Türk Dil*, 574, 904-918.
- Çınarlı, M. (1943). Çal. *Çınaraltı*, 102.
- Çınarlı, M. (1946). Bir şarkı gibi. *Kazgan*, 4 Aralık.
- Çınarlı, M. (1948). Bir şiir gecesi ve mülkiyeli genç şairler. *Çığır*, 183.
- Çınarlı, M. (1958). *Güneş rengi kadehlerle*. Ankara: Mars Yay.
- Çınarlı, M. (1969). *Gerçek hayali aştı*. Ankara: Hisar Yayınları.
- Çınarlı, M. (1970). Alın yazısı. *Hisar*, 10, 83-158.
- Çınarlı, M. (1970). *Halkımız ve sanatımız*. Ankara: Hisar Yayınları.
- Çınarlı, M. (1974). *Bir yeni dünya kurmuşum*. Ankara: Hisar Neşriyat.
- Çınarlı, M. (1978). *Söylemek yaraşır*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Çınarlı, M. (1979). *Sanatçı dostlarım*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Çınarlı, M. (1983). *Zaman perdesi*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Çınarlı, M. (1984). *Hatıraların ışığında*. Cönk Yayınları.
- Çınarlı, M. (1986). *Aynı yolda*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Çınarlı, M. (1990). *Mısrarlarda gezinti*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Çınarlı, M. (1990). Yaş sınırı. *Türk Dili*, 463, 24.
- Çınarlı, M. (1995a). Hatırladıklarım. *Türk Yurdu*, 89.
- Çınarlı, M. (1995b). Hatırladıklarım VII. *Türk Yurdu*, 95.
- Çınarlı, M. (1995c). Hatırladıklarım II. *Türk Yurdu*, 90.
- Çınarlı, M. (1999). *Altmış yılın hikayesi*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Çongur, H. R. (2000). Mehmet Çınarlı İçin. *Türk Dili*, 577, 72-85.
- Dayanç, M. (2002). Hisar dergisinin, kurucusunun (Mehmet Çınarlı) ağızından serüveni. *TDK Türk Dili Dergisi*, 610, 872-873.
- Emiroğlu, Ö. (2009). Kaynağını gelenekten alan hisarcılar. *Turkish Studies. International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4(1-II), 1309-1331.
- Hasgül, M. (2010). Mehmet Çınarlı. *Türk Dili*, 700, 653-659.

Peler, M.

Kaplan, M. (1983). Zaman perdesi. *Türk Edebiyatı*, 120, 36.

Meriç, C. (1970). Çınarlı'ya Mektup. *Hisar*, Ekim.

Olçay, H. (1989). Hatıraların ışığında. *Türk Dili*, 456, 283-287.

Sakaoğlu, S. (1996). Ahmet Tufan Şentürk ve Mehmet Çınarlı: Ankara'da yaşayan ermenekli iki aydın şairin mısralarında geçmişe özlem. *Türk Dili*, 535, 52-58.

Samanoğlu, G. (1951). M. Çınarlı. *Hisar*, 20, 14.

Şentürk, A. T. (1974). Mehmet Çınarlı ve Bir Yeni Dünya Kurmuşum Üzerine. *Hisar*. 126, 16-17.

Törenek, M. (2000). Mehmet Çınarlı'nın Şiiri. *Türk Dili*, 582, 528-532.

Extended Abstract

Mehmet Çınarlı originating from Ermenek, a small town with no road, no train, and no bus in the middle of the Taurus Mountains, had risen to the editorship of Hisar, a review of thought, art and literature first published on 16th March 1950. Mehmet Çınarlı, who was a civil servant by profession, spent his life with the effort good deed in his art and his environment. He was a patriotic man of pen avoiding expedience. He had a steady world-view and composed many literary works both in poetry and prose.

Mehmet Çınarlı is one of the many men of thought and art, whose work with the Turkish literature has nourished for centuries. He was a one of the poets and authors, who adopted national culture, traditional meter in poetry and the Turkish language.

His full name was Mehmet Nuri Çınarlı and he was born in Ermenek district of Karaman in 1925. His father Osman was known as Doctor Osman as he was a health officer and Çınarlı spent his childhood in the villages of Ermenek because of his father's profession. Consequently Çınarlı as a village child, had developed a good knowledge and taste of village and village life, which could be perceived in his memoirs (Çınarlı 1999) and poems (Çınarlı, 1974, p. 7).

Çınarlı, started to read and write poems at a very early age. Although he yearned for the faculty of arts, he studied at the faculty of political sciences as a result of the persistence of one of his teachers. However, this choice of education did not detract him from his love to literature.

In 1944, he sent his poem *Gidilmez ki 'It's not Possible to Go'* to a competition staged by Ankara Community Centre. His poem got credit as the most beautiful poem, however was not granted first place as it did not comply with some criteria.

The literary review named *Çınaraltı* had a great impact on the formation of the world-view of Çınarlı. The review was a stage for Turkism besides literature and the articles published in this review were inflaming Çınarlı's nationalistic emotions.

His real struggle for life started after his graduation from political sciences. He experienced his first disappointment during the early years of his tenancy, when he was disqualified from the accountancy exam with a trick of the examining board. Financial difficulties re-directed him to literature.

Çınarlı during a meeting, which was held at the Ankara Community Centre with the attendance of thirty poets, he brought forward the idea of publishing a literary review. They published the first issue with few pennies matched from their modest clerk salaries. The review was based on

Classical Turkish Literature, folk literature, contemporary literature, religion, linguistics and history.

Çınarlı published his first book of poems named Güneş Renli Kadehlerle `With Sun Cloured Glasses` in 1958. The book which is composed only thirty two of his poems written between the years 1945-1958, also includes his poem named Sonbahar Duyguları `Autumn Emotions`, which was appreciated by many artists.

Çınarlı wrote five books of poems and seven books including his memoirs and trials. Additionally many of his articles were published in a number of reviews.

Understanding Çınarlı`s poems and art means to see the tough life, where he grew up and the struggle he gave to be able get an education; to feel deep in one`s heart the treacherous freedom of a metropolis, which metamorphoses the men of beautiful countryside; to acknowledge the love, addiction and responsibility he felt towards his nation, nationality and national language; to be able to sense hypocrisies, humbugs, hoaxes, disloyalties and lovelessness after the pure and clean lands of Ermenek; to be able to see the reasons behind his desire of behaving justly as a man of law; to know his admiration towards Turkish music; to search for and understand the traces of his loyalty to people, nature and his priorities, which he shaped in is child head, in everything belonging to him.

Çınarlı is one of the important poets of post-1950 Turkish poetry and his rise started with Hisar. His adventure with poetry also continued with Hisar. His line in Hisar was parallel to that of the content of his poetry. He aspired to traditional art and poetry and abstained from the preoccupation of popularism while he displayed a consistent attitude in his thoughts and language. Çınarlı wrote the poetry of every age in accordance with his life chronology, starting from his first pieces of poetry.

Çınarlı wrote his poems with a pure Turkish. He refrained from pompous words in his poetry. He did not apply expressions hard to understand and non-existent in Turkish. On the other hand he was not after Pure Turkish. He was not in the effort of Turkization of domiciled and understood foreign words. He was against liquidationism in language and racial segregation.

Çınarlı was a susceptible person in his prose as much as his poetry. He was sensitive to social problems, his nation, protection of national language and his artist friends.